

FORUM FÖR TILLRÄTTALAGD HISTORIA

Ett par rader om en misslyckad **Debatt**, om en kampanj och dess profitörer – och om västerlandets kolonialism och nykolonialism

av

Mats Parner

☒☒☒ Sent på kvällen den 10 april var det meningen att frånvaron av mänskliga rättigheter i Kina, den senaste tidens protestaktioner i Tibet och kraven på något slags bojkott av OS skulle avhandlas i SVT1:s skråniga tyckartribunal **Debatt**. Till den ändan hade Jan Myrdal bjudits in av programredaktionen (och av outgrundliga skäl tackat ja). Bland de övriga i panelen märktes samtalsmarodören Claes Malmberg, förre justitieministern Thomas Bodström, åsiktsmaskinen Frida Johansson Hybris från Liberala Ungdomsförbundet samt ytterligare några.

Också debattledaren själv, den notoriskt salvelsefulle och outhärdligt självgode Jan Josefsson, deltog med pratkvarens hela liv och partiska lust i meningsutbytet. Alltid kunde han väl sätta dit någon ... som t ex den snart 81-årige, vars bopålar i dag finns nedslagna i Västmanland.

Så blev det också. Själv är jag ingen vän av skriftställare JM, inte numera, men tillstår ändå att han i motsats till Josefsson, Hybris, Bodström och Malmberg har gedigna (låt vara osorterade) kunskaper om Kina/Tibet och dessutom en ärlig vilja att belysa och vidareutveckla de aktuella frågorna på ett ambitiöst sätt.

Men som väntat gick allt åt skogen redan i startbåset. Myrdal inledde nämligen i känd stil med påpekandet att vår nuvarande historiska epok kännetecknas av att Indien och Kina *återtar* sina gamla positioner och traditionella roller, medan Europa i motsvarande mån tenderar att förlora sin plats i solen. För den sortens gigantiska svep fanns självfallet ingen marknad i studion; JM hade behagat svära i kyrkan. Meningen var ju att man skulle, som det heter, ”komma fram” till något helt annat – som att vårt eget land i likhet med George W:s är en otadlig demokrati med närmast obegränsade rättigheter för alla, att ledarna i Folkrepubliken Kina däremot föredrar att plåga och pina sina undersåtar enligt konstens alla regler samt, förvånansvärt nog, att ”de röda khmererna” i vad som en gång kallades Demokratiska Kampuchea var genuint onda varelser.

Vad den senare uppfattningen hade med någonting som helst att göra i detta sammanhang, kan man onekligen fråga sig. Rimligen vet hr Josefsson besked: i finalrundan började han plötsligt svänga sig med Peter Fröberg Idlings opus, **Pol Pots leende**, och använde den skildringen som tillhygge mot JM. Men i det läget var den gamle redan var mans niding och hade så varit i gott och väl tjugo minuter.

Ja, i praktiken handlade programmet långt mera om honom än om Kina, Tibet och OS.

Det var som helhet en ytterst beklämmande tillställning med idel råskäll i stället för saklig och sansad debatt. Icke desto mindre gav spektaklet viktiga besked på flera samtidpunkter: enfald (Malmberg), självförhävelse (Bodström), övermod (Frida Johansson) och svartvit tvärsäkerhet (Josefsson) är fullt gångbara kvaliteter i dagsläget. Det kommer att bli åtskilligt av *vi mot dom* under de närmaste åren. Dessutom väldigt mycket ont mot gott, falskt mot sant, blindstyre mot folkstyre och, som grädde på moset, skinande vita samveten åt de burgna i väst.

☒☒☒ Att man i televisionen ägnar sig åt nyliberal marknadspropaganda och fingerad debatt är emellertid ingen nyhet. Allvarligare är att vi som inbyggare här i kungariket begåvades med ett tvättäkta sanningsministerium för några år sedan – i form av ett ideologiskt historieinstitut.

Jag syftar naturligtvis på den statliga myndighet som inrättades den 1 juni 2003 på St. Nygatan i Gamla stan och trosvisst betitlades **Forum För Levande Historia** (FFLH). Detta forum kom inte nerdimpande från himlen utan vidare. Föregångaren hette kort och gott **Levande Historia** och tillkom på Göran Perssons inrådan (1997). De officiella skälen till statsministerns initiativ var att skolungdomar i Sverige påstods ha genant dåliga kunskaper om förintelsen under andra världskriget, medan de inofficiella snarast var realpolitiska och handlade om vår utrikespolitik – närmare bestämt om Perssons djupt kända önskan att följa en mera Israelvänlig, och därmed också proamerikansk, linje. Precis så blev det: sakta men säkert gjorde vi rockad i våra utrikes affärer (och har i dag stridande förband under NATO-flagg i Afghanistan).

Inom ramen för GP:s Levande Historia sammanställdes hur som helst ”En bok om Förintelsen i Europa 1933-45” – **...Om detta må ni berätta...** (1998) – och spreds i massomfattning från Ystad till Haparanda. Innehållet vann anklang i vida kretsar och uppmärksammades inte minst nere på kontinenten och på andra sidan Atlanten. Följden blev att Göran P på näst intill nolltid avancerade från misskänd bypolitiker till uppbyren statsman, i varje fall enligt kommentatorer i västvärldens borgerliga läger.

Det skall genast sägas att Förintelseboken, vars titel signifikativt nog hämtats från Bibeln, inte är något dåligt alster. Men det lider av ideologisk slagsida och har komponerats med bestämda avsikter. Till exempel får läsaren ingenting veta om det tydliga släktttycket mellan den västliga kolonialismens/imperialismens rasläror och nazismens; inte heller uppmärksammar man att de maktavande i Tredje riket systematiskt krossade alla fackföreningar, arbetarassociationer och politiska vänsterpartier på tidigt stadium eller, än mindre, att de ledande företagen i *Das Reich* så gott som undantagslöst gjorde grova pengar under Hitlers välde.

På så sätt döljs nationalsocialismens klasskaraktär. ”Om detta...”-skriften ger närmast sken av att det var den rena Ondskan, som trädde in på den politiska scenen i form av SA, SS, NSDAP och rikskansler Adolf och manifesterade sig genom ett vitglöd gat judeförakt. Så enkelt var det naturligtvis inte. Det går att förklara nazismens exempellösa framgångssaga i slutet av 20- och början av 30-talet, men förintelseboken bidrar inte till ökad klarhet i det hänseendet.

På förekommen anledning bör understrykas att kritiken var tämligen massiv från ett stort antal remissinstanser i samband med att Levande Historia (2003) befordrades från ett karaktäristiskt (Persson)projekt till ”forum” och statlig myndighet. Satsningen medför betydande risker, hette det, och man påminde om att det bara var/är i diktaturer som man hittills investerat i regelrätta sanningsministerier av den aktuella typen. Sådana initiativ har aldrig manat till efterföljd.

Nej, mer eller mindre tillrättalagda ”historiekampanjer”, iscensatta av den för tillfället sittande regeringen, ansågs inte vara mycket att stå efter. Forum kan inte göra några forskningsinsatser, som inte högskolorna och, fr a, universiteten redan kan (och kan göra så mycket bättre).

☒☒☒ Tyvärr har varningssignalerna klingat ohörda. Den 10 mars i år lanserade FFLH en ny informationssatsning, denna gång på temat ”Brott mot mänskligheten under de kommunistiska regimerna”. Fyrtio miljoner kronor har regeringen slagit an till detta Korståg. Paketet riktar sig i första hand till gymnasister och historielärare och rymmer åtskilligt: fakthäfte, gratistidning, utställningsinnehåll och övrigt elevmaterial, vidare en pedagogisk handledning, betygskriterier och ett slags forskningsinventering. I första hand koncentrerar man intresset till Sovjetunionen under Dzjugasjvili/Stalin, till Maos Kina och till Pol Pots millenära Kambodja/Kampuchea.

Men är det inte rätt och riktigt, frågar sig vänner av ordning, att man i gymnasierna informerar det växande släktet om alla de ohyggligheter som (bevisligen) ägt rum i kommunismens namn under en stor del av 1900-talet? Jovisst – så länge det handlar om äkta vägledning och gedigen kunskapsförmedling i stället för, som nu, om en av alliansen orkestrerad propagandadrive med klart ideologiska biavsikter. Allting måste förstås i sitt givna sammanhang. Man kan inte, som här, rycka loss enskilda samhällen eller ens en viss sorts historiska gestalter från deras sociala, politiska och ekonomiska omgivning och sedan stämpla dem med djävulsbett (*stigma diaboli*) på samma sätt som en gång gjordes med kvinnor och barn i häxornas Europa (1400-1700).

Oktoberrevolutionen hade bl a första världskrigets masslakt och våldssorgier som förutsättning, och Pol Pots blodiga regemente var till dels en logisk effekt av den amerikanska krigsmaktens mångåriga terrorbombningar mot utarmade bondemassor. På liknande sätt hade förtrycket och repressionen i Maos Kina troligen mildrats, om inte västliga koloniserare/imperiebyggare och japanska ockupanter funnits med i 1800- och 1900-talsbilden. Att påpeka detta är förvisso inte att urskulda eller bortförklara kommunismens brott; det är i stället att återställa proportionerna och perspektiven.

Antag, att vi själva vore lika ideologiskt förblindade som de ”levande historieförfattarna”. I så fall kunde vi ta fasta på någon av de stora världsreligionerna – t ex kristendomen, judendomen eller islam – och sedan, på karakteristiskt (FFLH)maner, döma ut just det trossystemet som ett världsomspännande brottssyndikat med tusenåriga rötter. Detta vore fullt möjligt utan att vi på minsta sätt gjorde avkall på det faktiska och autentiska. Volym efter volym skulle kunna fyllas med sakligt korrekta uppgifter om kristendomens/judendomens/islams digra syndaregister.

Likafullt bleve framställningen ideologisk och totalt missvisande. Islam representeras av andra än bin Ladin och kristendomen inte nödvändigtvis av sina korrumpade 1500-talspåvar.

På samma sätt kunde man välja ut ett par av de officiellt så mönstergilla demokratierna, låt oss säga Förenta Staterna och Storbritannien, och beskriva dessa makters framfart genom seklerna i uteslutande negativa termer – även nu utan minsta faktafel. Avslutningsvis kunde man sedan utmönstra de bägge storheterna som onda imperier, ja, t o m som enorma brottskonsortier, och varna skolungdomen för ”demokratins söta lockelse”.

Också det förfaringssättet vore givetvis helt otillständigt.

Dessbättre har den auktoritativa kritiken mot regimen Fredrik Reinfeldts ideologiska nitälskan inte uteblivit. T ex offentliggjorde ungefär 250 doktorer och doktorander i olika historiska och samhällsvetenskapliga discipliner vid svenska universitet & högskolor det s k historieuppropet i DN redan den 2 april (www.historieuppropet.se). ”Som professionella forskare med historien som arbetsfält känner vi en växande oro över att historieämnet förvandlas till

politiskt slagträ i allehanda regeringskampanjer”, skriver de 250. ”Ska varje ny gymnasiekull få en undervisning som inspirerats av de för tillfället sittande ministrarna?” frågar man retoriskt. ”Riskerna för ett opportunt urval ligger /i så fall/ i öppen dag.”

Enligt den senaste noteringen (24 april) har antalet undertecknare vuxit till inte mindre än 441. Betänkligt är att endast två av dessa 441 – idéhistorikern Stefan Widqvist och kulturgeografen Mekonnen Tesfahuney – har säte och stämma vid universitetet i Karlstad. Som jämförelse kan nämnas att Växjö universitet bidrar med 31 namn.

☺☺☺ För några år sedan presenterade Jacques Chirac ett lagförslag enligt vilket alla lärare i historia på gymnasienivå skulle betona ”den franska kolonialismens *positiva sidor*”. Tack vare samlade aktioner från olika håll kasserades detta bisarra förslag (rentav med visst eftertryck).

Själv önskar jag ingen (FFLH)kampanj om den koloniala epokens hart när ofattbara övergrepp – eftersom riktade punktinsatser av det slaget tycks mig principiellt olyckliga – men samtidigt vet jag att det koloniala systemet resulterade i långt fler dödsoffer än vad fascismen, nazismen och stalinismen tillsammans är skyldiga till. Jag vet dessutom att de faktiska kunskaperna, inte minst bland de unga, om kolonialisternas alla härnadståg är avsevärt sämre än deras kunskaper om förintelsen ... och om kommunismens våldshandlingar.

Under den koloniala eran deporterades hela folk. Rika kulturer utrotades, slavsystem infördes, läger byggdes och tvångsarbete var en självklarhet. Alltihop legitimerades av groteska rasläror snarlika nazismens. Ja, det är långt rimligare att anställa jämförelser mellan national-socialism och kolonialism/nykolonialism än, som nu, mellan nazism och kommunism.

Enfald, självförhävelse, övermod och svartvit tvärsäkerhet har som sagt blivit allt vanligare ett stycke in på 2000-talet här i riket. Nyliberalerna rider på en framgångsvåg: i TV-burken, i våra skolor och nästan överallt annorstädes.